

Катерина КЛИМЕНКО

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

спеціальності «Економіка»

Науковий керівник: **Коваль Н.В.**,

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

ЗВО «ПДУ»,

м. Кам'янець-Подільський

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Державна політика відіграє надзвичайно важливу роль у суспільному житті. Саме вона має на меті своєчасно виявляти назрілі проблеми розвитку суспільства, аналізувати їх, установлювати причини виникнення, складність, суперечливість і знаходити шляхи розв'язання. У сфері державної політики приймаються відповідні державнополітичні рішення, спрямовані на розв'язання певної проблеми, розробляються відповідні програми та інструменти їх реалізації.

Державна політика є навчальною дисципліною, яка акумулює знання у сферах економіки, політики, права та державного управління. Саме це визначає широкий фронт дискусій з термінологічних питань. Основним завданням вивчення дисципліни «Державна політика» виступає формування теоретико-методологічних знань державної політики, та практичних навичок аналізу політики, необхідних для успішної діяльності в цій сфері.

Наука державна політика має дві складові:

1) дослідження політики (або стратегічні дослідження), яка намагається зрозуміти (дослідити) і сформувані (змоделювати) процес вироблення політики в цілому (наприклад, цикл політики) через проведення первинних досліджень конкретних проблем державної політики (це, як правило, сфера інтересів груп дослідників політики або науковців);

2) аналіз політики – галузь більш практично зорієнтована, яка займається, передусім, методологією і підготовкою рекомендацій щодо застосування

аналітичного інструментарію та практичних процедур під час підготовки проєктів урядових рішень (безпосередніми виконавцями аналізу політики є аналітики політики, в ролі яких можуть виступати як науковці, експерти, так і державні службовці з відповідними повноваженнями).

Урядування, за своєю сутністю, стосується шляхів і засобів, за допомогою яких різні преференції громадян трансформуються в дійовий вибір конкретних варіантів політики, а також того, як різноманітні суспільні інтереси трансформуються в єдиний курс дій влади і досягається злагода в суспільстві. Отже, поняття «врядування» безпосередньо стосується різних аспектів державної політики як курсу дій органів влади. Під таким кутом зору різні види врядування характеризуються визначальними інструментами, які використовують гравці суспільного сектору для досягнення певних цілей державної політики. До таких інструментів можна віднести команду і контроль; стимули і пропозиції; інформування, обговорення і переконання, а також усі форми громадського впливу і контролю. Демократичність урядування стосовно державної політики стосується передусім тих принципів і цінностей, на яких має базуватися політика держави [1, С. 10-12].

В Україні дослідження і аналіз державної політики на сьогодні проводяться переважно в рамках галузі науки «державне управління». Шляхом виокремлення специфічної сфери професійної діяльності, пов'язаної з формуванням (зокрема аналізом) і реалізацією державної політики, в розвинених країнах сформувався окремий (від державного управління – *public administration*) напрям підготовки кадрів – державна політика.

Цінності і принципи державної політики. Цінності, на яких має ґрунтуватися державна політика, формально визначаються нормами міжнародного права, міждержавними угодами, нормами конституції країни, а також традиціями, менталітетом кожної нації, які фіксуються як орієнтири для державної політики за результатами демократичних парламентських і президентських виборів. Цінності і принципи відіграють роль своєрідних

обмежень, яких слід дотримуватися владі під час вибору конкретних інструментів формування і реалізації політики [2, С. 50].

Уряд має у своєму розпорядженні низку інструментів (окрім безпосереднього примусу), тобто засобів для впливу на економіку, суспільство та громадян задля досягнення конкретних цілей політики. Вибір конкретного інструменту залежить від його можливої ефективності, політичної прийнятності та традицій, що історично склалися в суспільстві. Деякі з інструментів політики ефективні в одних сферах; але неефективні в інших. До традиційного набору інструментів політики належать такі: законодавчі та нормативні акти, послуги, гроші, податки, умовляння та інші економічні важелі.

Законодавчі та нормативні акти. Це унікальний ресурс уряду. Використання закону як інструменту політики дає можливість:

- а) закріплювати в конституції та законодавстві найважливіший продукт діяльності уряду – права громадян;
- б) регулювати економічні та соціальні умови в державі;
- в) надавати вигоди та накладати тягар. Будь-яка акція уряду вимагає правового підґрунтя, оскільки один і той самий нормативний документ породжує як права, так і обов'язки.

Послуги. Сучасний уряд надає громадянам багато послуг, починаючи від оборони країни і закінчуючи сферою розваг та відпочинку. В умовах безпосереднього надання державних послуг неминуче виникають питання контролю за урядовими видатками, їх ефективністю та результативністю. Тому сучасна тенденція полягає в делегуванні на конкурсній основі права приватним організаціям та фірмам надавати громадянам низку урядових послуг.

Гроші. Уряд забезпечує виконання головного фінансового документа країни – державного бюджету. Хоча гроші не завжди дають змогу досягти встановлених цілей, до того ж часто їх просто не вистачає, державні трансферти громадянам та органам місцевого самоврядування мають тенденцію до щорічного зростання.

Податки та інші економічні важелі. Уряд отримує податки, він же їх і витрачає. Податки можуть прямо використовуватися для втілення в життя урядових рішень. Податки також є дієвим важелем для заохочення або незаохочення певної, перш за все економічної, діяльності. В ролі дієвих важелів уряд може використовувати кредити або страхування.

Умовляння. Уряд може вдаватися до морального впливу або тиску на суспільство в цілому чи на окремих суб'єктів політики та економічної діяльності [3, С. 41-42].

Таким чином, за допомогою вказаних інструментів уряд розподіляє права, товари та послуги, вигоди й витрати.

Список використаних джерел

1. Державна політика і демократичне урядування: становлення та взаємовплив: підручник / авт. кол. : Е. А. Афонін, Т. В. Бельська, Я. В. Бережний та ін.; за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички, В. А. Шахова. К.: «К.І.С.», 2016. 264 с.
2. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К. : НАДУ, 2014. 448 с.
3. Новакова О. В., Пашина Н. П. Аналіз державної політики: навч. посіб. Вид. 2-е, перероб. і доп. Маріуполь: Вид-во Маріупольського державного університету, 2017. 304 с.